

ELERS' COLLEGIUM

1691-1941

Festskrift i Anledning af Collegiets 250-Aars Jubilæum
den 29. November 1941

UDGIVET AF
ELERSIANERSAMFUNDET

NYT NORDISK FORLAG . ARNOLD BUSCK
KJØBENHAVN MCMXLII

FUNDATS FOR ELSERS' COLLEGIUM

I Jesu Velsignede Naffn!

Jeg Jørgen Elers, Kongel. Mayts. till Danmarck og Norge Estats-Justitz-Cancellie og Cammer-Raad, samt Assessor udj Høyeste-Rett, betænckendis de mange og store Velgierninger jeg hafuer annammet af Gud, og derhos min ydmygste pligt, huoraf jeg er skyldig at tiene og ære den Allershøjeste af all min Æffne og formue, effter den tilladelse, som min Allernaadigste Konge og Herre mig giffuet haffuer ofuer mine Midler selff, som jeg lyster, at disponere, som Hands Kongel. Mayts. Breff dateret den 18. Maij 1869 (!) 1689 videre formelder, sckiæncher og opoffrer af et gudeligt forsætt, frie villie og velberaad hu, Gud til Ære, mit Fæderneland til tieniste, det Kongel. Universitet i Kiøbenhaffn og den studerende Ungdom til hielp, nytte og forbedring, saavelsom og fattige nødlidende Mennisker til nogen undsætning, effterfølgende af mine Midler, som Gud mig naadelig i Arff effter mine sal. Forældre forlænet hafuer, huormed jeg i sin tiid, som i mit Testamente formældis effter min og min kiære Hustrus dødelige affgang, vill haffue forholdet som følger:

I. Forærer jeg i Jesu Naffn til sechsten studiosos paa Universitetet Sechsten Tusinde Rixdaler, huilchen Summa skal udsættis hos visse Folck paa Rentte, imod god og nøyagtig Forsichring, saaledis som Børnepenge effter Lowen udsættis bør, til 6 pro Centum aarlig, saafremt tiderne iche skulde foraarsage, at mand maatte nøyis med 5 pro Centum, dog at Capitalen iche till nogen af Professoribus at maae udlaanis, og skall den fulde Rentte aarligen uddelis til fornævnte sechsten Studiosos udj tvende Terminis, nemlig til 11. Junij og 11. Decembris, saaledis at enhuer bekommer lige meget, dog at en af bemelte Studiosis, som skal være den besynderligste og hafue Indseende med de andre, niuder $\frac{1}{3}$ deel meere end nogen aff de andre. Formoder derhos, at Plur. Veneranda Facultas Theologica lader dennem aff disse Alumnis, som dett meriterer, niude Kaasten in Communitate Regia, saamange iche tilforn har niudt samme Kaast i den ordinarie tiid, paa dett at de disbedre kunde subsistere, og anvende dette Stipendium til gode Bøgers Indkiøb og anden nødvendighed.

2. Nock forærer jeg iligemaade til denne samme Brug Fire Tusinde

Fundatsen er her trykt efter William Norvin: Københavns Universitet i Reformationens og Orthodoxiens Tidsalder II, p. 294 ff.

Rixdaler, som skal staae till fremvext, saaledes at naar aff den aarlige Rentte først saa meget fradragis, som till dette Collegij Huusis og bygnings nødvendige Reparation huer aar kand behøfuis, skal siden huis til ofuers blifuer, udsættis paa Rentte. Og naar da Rentterne tillige med Rentis Rentterne kunde beløbe sig till en ny Capital, huis Rentte kand aarligen være nock till en ny Stipendiarium lige med enhuer af de forige at underholde, skal Rector og Professores Consistoriales med en ny Stipendiario forøge dette Collegium indtill ey fleere derudj kand hafue rum. I huilcket fald Rentterne af fornæffnte fire Tusinde Rixdaler skal saa lenge staae til fremvext, indtill deraf kand fremvoxe saa stor en Capital, som kunde behøffuis til Collegij Bygning med nogle fleere Værelser for Alumnis at forøge. Og naar dett er skeed, kand fremvexten af bemelte Capital i effterfølgende aar igien anvendis til fleere Alumnorum underholding, som sagt er.

3. Og paa dett denne min vellmeente gafue kunde disbedre frugte, til Gudz Kirchis opbyggelse og mit Fædernelands Gafn og nytte, vil jeg, at af disse Alumnis, de aatte skulde med fliid legge sig effter Theologiam, dog saaledis at to af dennem ex professo tracterer Controversias Theologicas eller Theologiam Polemicam, saasom den hidindtill i voris Kirche hafuer været drefuen siden Reformationen. Tree andre skulde ex professo beflitte sig paa at forstaae Historiam et Antiquitates Ecclesiasticas, saavelsom Doctrinam Patrum Ecclesiæ; nock andre tree iligemaade at perfectionere sig in Philologia Sacra til at kunde blifue gode Interpretes Sacræ Scripturæ. Aff de andre aatte Alumnis vill jeg, at tuende skulle være Medicinæ practicæ Studiosi, og om nogen af disse kunde gjøre saa god progress i samme Studio, at de af Amplissima Facultate Medica kunde kiændis dygtige til at exercere praxin Medicam hos fattige Folck, skall dett være dennem til-ladt at blifue i dette Collegio og niude detz Beneficio ofuer den ordinarie tiid, ja saa lenge det dennem lyster, og de sig forsuarligen forholder effter den maade, som alle Alumnis i dette Collegio foreskrifvis. Saa vil jeg og at tuende andre skulle være Historiarum Politices et Juris Publici Studiosi. En Mathematicum Superiorum og en Mathematicum Inferiorum. Noch tuende andre at legge sig med fliid effter Philologiam Latinam, saa at de kunde anseeis dygtige fremfor andre at betiene Rectorum eller Collegarum Bestillinger i de fornemmeste Scholer her udj Rigerne. Og paa dett disbedre kand eragtis, om disse ofuenbemelte Alumni, enhuer i sit antagne Studio, saaledis fremmis, som tilbørligt og mueligt er, vil jeg formode og ønske, at de af Dnis. Professoribus, som ofuenbemelte Videnschaber paa Universitetet profiterer, lader sig være anliggende iche allene at raadføre

og manuducere bemelte Alumnos, men endog at fordre Specimina af dennem publica eller privata, ligesom Lejlighed gifuis og dennem got siunis. Og huis i saa maader skulde befindis, at nogen af disse Alumnis iche kand eller vill giøre den profect, som billigen af dennem bør forventis, da skal Dnus. Ephorus (som skal være en aff Professoribus Consistorialibus) med samtlige de andre Consistorialium Samtycke, hafue Magt saadanne at udviise fra dette Beneficio og andre, om huilche kand hafuis bedre forhaabning, i deris stæd igien dertill at antage.

4. Til dette Beneficium maae ingen annammis aff dennem, som Theologia skulle tractere, uden de, som in Examine Theologico haffue meriteret laudabilem eller haud illaudabilem attestationem; men af de andre ingen uden de, som in Examine Philosophico hafue erholdet ligesaadan censuram, og derforuden siden in Examine Theologico hafue beviist sig iche at være ukyndige in Principiis Religionnis Orthodoxæ. Thi som dett iche skall være Alumnis Theologiæ formeent, at de jo i andre lowlige Studiis tillige sig maae exercere, saa skal dett og være meent om de andre Studiorum Alumnis, at de maae exercere sig in Theologicis, særdelis paa Prædichestolen, paa det, om de iche i fremtiden befordris i det de fornemlig har studeret, de dog kunde befindis dygtige til Prædiche-Embedet, derudj at tiene Gud og finde deris Brød; Ofueralt vil jeg, at ingen hertil antagis, uden de, som ere fødte her i Rigerne af Dansche eller Norsche Forældre, og ere bekendte iche allene af ofuenbemelte profect, men endog af Gudfrygtighed og skickelighed i Liff og Lefnet, og maae de, som til dette Beneficium antagis, niude det udj femb Aar og ey længre (formedelst huad og huis Recommendation eller Dispensation derudj begiæris kunde) saafremt de imidlertid forholde sig saaledis, som denne min Fundatz udkræfuer. Magnificus Dnus. Rector med Dnis. Consistorialibus udvælger de dygtigste Personer dertill af dennem, som Ephorus velbetænckt præsenterer; dog at, om nogen af min eller min Hustruis Familier dertill sig angifuer, da de frem for alle andre dertill at antagis, endschiønt de iche endda ere aff den maturitet og profect, som tilforn mældis: alleniste, at de i Gudzfrygt, ædruelighed og skickelighed befindis, som tilforne sagt er.

5. Med Exercitiis Disputatoriis, Declamatoriis og precibus solennibus (paa huilche og Ephorus undertiden vilde lade sig finde) samt Stipendij uddeling og Professorum Consistorialium visitatione in Collegio, till fornæffnte Terminer, forholdis dett paa samme maade som in Collegiis Walkendorphiano og Mediceo. Og maae ingen hafue den frihed at logere andenstedz uden for Collegium eller at holde nogen Børneschole inden

Collegium, og dog niude dette Stipendium, ey heller maae nogen af Stipendiariis reise tiit og længe aff Byen, og ey ofuer 3 eller 4 Uger i alt om aaret, uden nogen uforbigiængelig fornødenhed kunde indfalde. Men schulde nogen ofuer et fierding aar udeblifue, da hannem $\frac{1}{4}$ deel af dett aarlige hannem tilhørende Beneficio at afftræckis.

6. Til Dnos. Consistoriales legerer jeg Tretten Hundrede Rixdaler, huoraf Rentten aarligen til dennem æqvaliter skal uddelis til en Kiændelse for deris omhue at udsætte Collegij Midler vell og betænchelig, som sagt er, paa Rentte, saa og for at høre Stipendij Regnskab aarlig St. Georgij dag, eller næste dagen dereffter, paa Consistorio, item for at hafue omsorg, at alting med denne min Fundatz ordentlig og vell effterkommis. Iligemaade skal Ephorus hujus Stipendij (som altid skal være en aff Dnis. Consistorialibus og af dennem udvælgis huer fembte aar alternatim en aff Theologis, og en aff de andre Professoribus) for denne hans umag i at haffue flittig opsigt med Alumnis in Collegio, og at giøre aarlig Regnschab for dette Stipendio, niude den aarlige Rentte aff Siuf Hundrede Rixdaler, som jeg til hannem legerer, og derforuden sin contingent lige med de andre Consistorialibus, af ofuenbemelte Tretten Hundrede Rixdaler, effter den Maade som sagt er.

7. Till et Collegium for bemelte sechsten Alumnis og detz første Indrettelse destinerer og legerer jeg Aatte Tusinde Rixdaler, huoraff Dni. Consistoriales (saasnart den tiid er kommen, at denne Fundatz skall sættis i Verck og lejlighed dertill gifuis) ville kiøbe en aff de Residentiis Professorum eller andre store Gaarde, som in Vicinia Universitatis et Templorum ejusdem ere beliggendes, og haffue nogen beqvemmelig Gaardzrum og Hauge- rum, saavelsom grundmuret Bygning, huor da bemelte Alumnorum Værelser magelig og vell kunde indrettis, og huis den forefindende bygning iche dertil kunde værenock, at da Dni. Consistoriales, effter den fornemste Bygmesters Raad og forslaug, ville lade derhos saa megen ny Bygning forfærdige, som med den forige Bygning skickeligst kunde accordere, saa at der blifuer i dett ringeste 8te doppelte Kammerser (paa enhuer af huilche 2 Alumni kunde tilsammen logere) foruden et skickeligt Oratorium og en commodum locum til et Bibliothec, saavelsom huis andett til Alumnorum og Collegij nødvendige Brug behøffvis, huilchet formodis med beste menage, og saa viit mueligt er, ziirligen forfærdigis. Til huilchen Bygnings og de derudj behøffvende Kammersers første Indrettelse med Borde, stole og Sængestæder, dersom ofuenbemelte Capital iche skulde forslaae, da skal Dni. Consistoriales hafue Magt den gandsche Capitals Rentte at indeholde

udj 1, 2 eller fleere aar, indtil den kand beløbe sig saa højt, at deraf mæglig kand bekostis, huis fornøden er, baade til Residentzens første Kiøb og dernæst til den ny Bygning og dett gandske Collegij Indrettelse, som meldet er. Og skal Kiælderne under Husene brugis til Alumnorum Brændeveed at forvaris udj og til anden Collegij nødvendighed; men Haugen at brugis til en smuck Urtehaug, huortill Indgangen skal være fra Collegio, og nøglerne at forvaris affInspectore Alumno, som skal, under Ephori Direction, hafue Indseende dermed, at den holdis i fred og god Hæffd paa samtlige Alumnorum Bekostning. Skal og i Collegio nogle a parte Værelser, huor føyeligst schee kand, indrettis til en Portener, som schal luche i og op afften og Morgen, holde gaarden og gaden paa Collegij fortoug reene og bestille alt andett, som Collegij Medicei Portener er anbefalet, huorfor hand aarlig niuder en Rixdaler aff huer Alumno og derforuden Renten aff Toe Hundrede Rixdaler, som jeg dertill legerer. Dette mit Collegium, naar dett saaledis indrettet vorder, kand, om saa siunis, kaldis Collegium Elersianum.

II. Till Trinitatis Kirche, huor jeg hafuer kiøbt og bekostet mit Leyerstæd, forærer jeg i Jesu Naffn Et Tusinde Rixdaler, at Kirchens Bygning af den aarlige Rente kand hafue Hielp til sin nødvendige reparation og conservation, huorimod jeg vil hafue mig forbeholden, at naar mine Forældris, mit, min Hustruis og Børns Liig udj samme voris graff ere nedsatte, den da iche nogen tiid dereffter skal obnis til andre Liigs nedsættelse, og at den imidlertid altid af bemelte Capitals Rentte vedligeholdis.

III. Iligemaade funderer jeg til Vor Frue Schole her i Kiøbenhaffn Femb Hundrede Rixdaler, af huis aarlige Rentte Brød skal gifuis huer afften til fattige Scholebørn, som flitteligen tage deris Bog vare i Scholen. Bemeldte Rentte skal, saa snart den indkommer, lefveris til Rectorem Scholæ her sammestedz, at denne min Fundatz kand effterkommiss, huoroffuer forbemelte Collegij Ephorus med reliquis Dnis. Consistorialibus for Gudz Skyld ville hafue Indseende, at saadan min Gafue iche i Scholen til nogen anden Brug henvendis, end som sagt er.

IV. Nock gifuer jeg til de fattigis Hospital udj Wartow her i Kiøbenhaffn Femften Hundrede Rixdaler, at aff den aarlige Rentte Tree Senge til fattige og nødlidende Mennisker underholdis, med huis dennem ugentlig til Ophold gifuis, effter den Maade som med de andre Senge i bemelte Wartow er forordnet. Og skal Forstanderen oppebære Rentten huer aar hos det Kongel. Universitet, som Capitalen paa Rentte udsætter, og derfor skal hafue Magt at fordre Regnschab, naar Behoff giøris, af Forstanderen, paa det dis bedre kand vidis, om denne min Allmisse der udj Hospitalet

saa rettelig vedligeholdis, som dett sig bør. Til samme 3 Senge og fattigis Ophold udj Hospitalet skall fattige Lemmer antagis, som hafuer været ærlige og uberygtede, huilche og dertil skal nomineris aff min og min Hustruis Familier, saa lenge nogen aff enten tilbage er, men siden af dett kongel. Universitet. Jeg vil og, at om nogen aff mine egne eller min Hustruis paarørende skulde, dett Gud forbiude, trænge til denne Almisse, de da frem for andre skulde dertill befordris.

V. Endelig til en Studiosi udenlandz Reyse gifuer jeg Tree Tusinde Rixdaler, som skulde sættis paa Rente, og Renten til hannem aarligen lefueris, til handz Studeringers fortsættelse og hands ophold paa fremmede Universiteter og Stæder, huor berømmelige og lærde mænd findis og best Lejlighed gifuis til at forfremmis i dett Studio, hand sig paataget hafuer; Thi det skal staae enhuer, som dette Stipendium niuder, frit for at studere, huad hannem lyster, allene at hand er fød af gode ærlige Forældre, særdelis af dennem, som kunde hafue vel forskyldt af publico, og frem for alle andre, dem som ere aff min eller min Hustruis Familier. Og skal samme Studiosus hafue et got Rygte for sin Gudfrygtighed, ærlighed, Kydschhed, ædruelighed, tarfvelighed og flittighed, naar hand til dette Stipendium annammis. Saa schall hand og da allerede befindis af saadan profect, huoraff mand vell kand formode, at hand i fremtiden kand vorde dygtig at tiene Gud og sit fæderneland i nogen Bestilling, som af Literatis bør betienis, dog at huad denne post med Lærdommen angaar, vil jeg, at saa meget mueligt med min og min Hustruis Paarørende dispenseris. Saa schal og min og min Hustruis paarørende, saa lenge nogen er till, hafue Rett til dette Stipendium at nominere og for Dnis. Consistorialibus at præsentere en dygtig Person, som skal reversere sig til velbemelte Dnos. Consistoriales, at huis hand befindis dette Stipendium at misbruge og iche til sine Studeringers Fortsættelse paa fremmede Stæder at anvende med saa god fliid og til den ende, denne min Fundatz udkræfuer, hand da skal være pligtig, uden nogen Forevending, at legge tilbage igien alle de penge, hand af dette Stipendio hafuer annammet. Hand skal ellers niude dette Stipendium i fire aar. Men huis saa skeede, at hand iche reiste paa fremmede Stæder, som sagt er, uden trej aar (huilchen tiid hand i det ringeste skal opholde sig udenlandz) da maae hand endda niude det for det fierde aar her hiemme, saafremt hand iche inden detz forløb, effter hans Hiemkomst, blifuer til nogen Bestilling befordret.

Og som min Villie er, at saa lenge nogen af min eller min Hustruis paarørende er till, de da skal hafue rettighed at nominere til alle ofuen-

bemelte mine Stipendia og gafuer, de Personer, som dennem tiid effter anden niude skulle, dog at dermed forholdis i alle Maader effter dett, som om enhuer gafue og Stipendio sagt er; saa vil jeg hafue det forstaaet om saadanne udj min og min Hustruis Familier, som ere udj publique Bestillinger, eller nogen hæderlig stand, være sig Mandfolck eller Qvindfolck, som her udj Kongens Riger og Lande bosatte ere. Og for all uenighed herom imellom begge Familier at forekomme, vil jeg, at den fornemste og ældste i enhuer Familie skal med fornæffnte Nominations-Rettighed alternere. Iligemaade om nogen som er af bemelte Familier skulle behøfue nogen aff ofvenbemelte Beneficiis, da effterdj de altid skulle være nærmist dertill fremfor andre, effter den maade som sagt er, vil jeg, at der og hermed skal alternere is imellom min og min Hustruis Familier, saa at om nogen af min Familie noget Beneficio niudt hafuer, skal næst dereffter en af min Hustruis Familie dertill annammis, og saaledis at forholdis saa tiit dygtige competenter af begge Familier til et Beneficium at niude, concurrer. Men naar enten af Familierne er udgaaen, da skal den ofuerblefne Familie, saa lenge den er till, hafue nominationis Rettighed allene.

VI. Jeg forærer endnu til Fattige, Siuge og Sengeliggende her i Staden Femb Tusinde Rixdaler, huoraff Renten aarligen skal distribueris aff Ephoro Collegij til trej Terminer, iblant huilche den ene Termin kand rammis paa den dag om aaret, da den allmægtige Gud mig herfra Verden bortkalder. Og skal det stande Dnis. Consistorialibus frit for at determinere, til huor mange og huor meget til enhuer skal uddelis udj alle 3 Terminer, dog at ingen denne Almisser niuder, uden de hafue et got Rygte, og at enhuers nødtørffthighed paa beste maader i agt tagis.

Alle ofuerskrefne mine Fundatzer, gafuer og Foræringer beløbe sig til den Summa 41 200 Rixdaler, huilche Rector Universitatis Hafniensis og samtlige Professores Consistoriales vilde paa den tiid, som i mit Testamente beskickis, effter min og min k. Hustruis dødelige afgang under deris Hænder annamme, og best mueligen sørge for Capitalerne, at ingen af dennem formedelst forsømmelsis skyld blifuer uvisse. Item at bemelte mine gafver og Fundatzer i alle Maader vel effterkommis, som de for Gudz rettfærdige dom, høy Øffrighed og min og min Hustruis Paarørende i sin tiid agter at forsuare. Men skulde velbemelte Rector og Professores finde sig med alle disse Capitaler at forestaae for meget bebyrdet, da kand det staae i deris eget Behag, om de den Capital til Vor Frue Schole, item den til Wartows Hospital, samt den til Fattige, Siuge og Sengeliggende destineret, vilde ofuerlefuere till dennem, som inspectionen derofuer er betroed her i

Staden, og derpaa annamme deris Revers, at de forsuarligen og effter min intention i samme Fundatzer dermed ville omgaais, derhos jeg dog formoder, at velbemelte Rector og Professores ville for Guds skyld hafue Indseende med, at og disse Fundatzer iche i nogen maader forryckis.

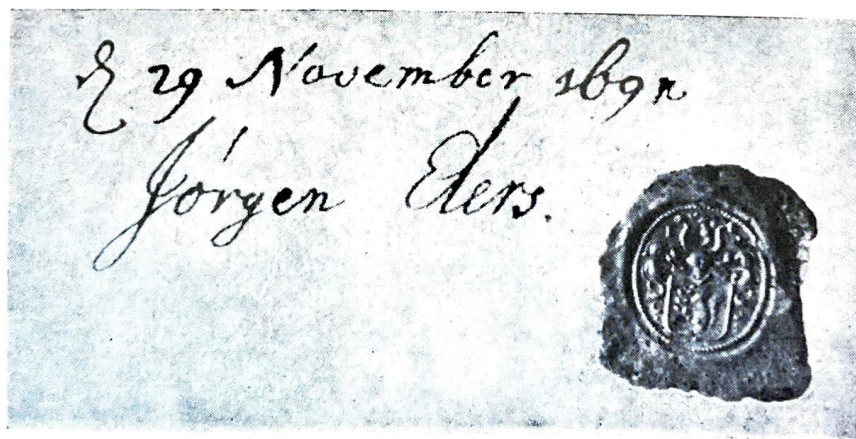
Till Executores ofuer denne min sidste Villie, alle ofvenschrefne Gafuer og Fundatzer angaaendis, hafuer jeg selff begiæret og nomineret mine højtærede k. Svogre, Veledle og Velbyrdige Povel Vinding, Assessor i den Højeste Rett, Cancellie og Consistorial Collegiis, samt Professor paa det Kongelige Universitet, Veledle og Velærværdige Doctor Hans Wandall, SS. Theologiæ Professor P. og Assessor i Consistoriall Collegio, som jeg iche tuifler, at de jo skal bære all muelig omsorg og nidkiærhed for, at disse mine velmeente Fundatzer effterkommis og fuldkommelig i Verck stillis, og huis inden den tiid nogen af ermeldte mine k. Svogre, som sig godvilligen sig hafue paataget at være mine Mandatarij effter min og min Hustruis Død, schulde ved Døden afgaae, eller anderledis ved svaghed forhindris, da hand tillige med den andens Raad og Samtycke, en i sin stæd dertill at nominere og formaae, som hand kiænder og meener beqvem og tienlig dertill at skulle være, paa dett at intet af alt dette, som er min sidste Villie schal blifue forglemt og effterladt. Til Vitterlighed og ydermeere Bekræfftelse, hafuer jeg alt dette, som forskrefuet staar, med egen Haand underskrefuet og mit vaanlige Zignet hostrygtt, og effter min venlige Begiering haffuer næstbemelte tvende gode Mænd, som mine højtærede k. Svogre dette tillige med mig underskrefuet og forseiglet.

Actum Kiøbenhaffn den 29. November 1691.

Jørgen Elers.

P. Vinding.

Hans Wandall.

A photograph of a document fragment showing a handwritten signature in cursive script: "29 November 1691" on the first line and "Jørgen Elers." on the second line. To the right of the signature is a dark, circular wax seal with an embossed design, likely a coat of arms or a personal seal.

Jørgen Elers' Underskrift og Segl paa Fundatsen.